

การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

ปริยานุช อุ้นแสง¹, นัททิพย์ คำแร่¹

¹คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

ปริยานุช อุ้นแสง, นัททิพย์ คำแร่. (2568). การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน. วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย ปีที่ 8(1), 2568 : 97 – 108.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน และเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ก่อนและหลังการส่งเสริม ของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 42 คน ได้จากการเลือกแบบสมัครใจ เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม คู่มือ แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ paired t – test ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้พืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมียมารักษาอาการอักเสบจากแมลงสัตว์กัดต่อย คู่มือมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 93.33/92.52 ดัชนีประสิทธิผล (E.I) เท่ากับ 0.8955 หมายความว่านิสิตมีความก้าวหน้าร้อยละ 89.55 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คู่มือการส่งเสริม, เสลดพังพอนตัวเมีย, การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชุมชนอีสาน, ความรู้, ทัศนคติ

**The development of a manual for organizing activities to promote knowledge
about female Esldpagpon medicinal plants to preserve the wisdom
of using medicinal plants in Isan communities**

Preeyanut Aunsaeng¹, Namtip Cumrae¹

¹Faculty of Environment and Resource Studies, Mahasarakham University
Kham Riang Sub-District, Kantharawichai District, Maha Sarakham province 44150

Preeyanut Aunsaeng, Namtip Cumrae. (2025). The development of a manual for organizing activities to promote knowledge about female Sedpagpon medicinal plants To preserve the wisdom of using medicinal plants in Isan community. Thai Journal of Environmental Studies Vol. 8(1), 2025 : 97 – 108.

Abstract

The purpose of this research was to develop a manual for organizing activities to promote knowledge about female Esldpagpon (*Clinacanthus nutans*) medicinal plants, to preserve the wisdom of using medicinal plants in Isan communities and to study and compare knowledge and attitudes about the utilization of female Esldpagpon before and after promotion of the 2nd year undergraduate students in the field of Environmental Studies Faculty of Environment and Resource Studies Mahasarakham University 42 people from voluntary selection. The research tools are questionnaires, manuals, knowledge tests, and attitude measurement. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and statistics used to test the hypothesis were paired *t*- test. Most female Esldpagpon herbs are used to treat inflammation from insect bites. The efficiency of the manual was 93.33/92.52. The effectiveness index (E.I) was 0.8955 meaning that students had progress of 89.55 percent. Statistical significance at the .05

Keyword : Promotional manual, Esedpagphon female, preservation of Isan community wisdom, knowledge, attitude

1. บทนำ

การแพทย์พื้นบ้านหรือแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาที่ดูแลสุขภาพและรักษาโรคภัยของคนไทยมาช้านาน ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นการแพทย์แผนไทยประกอบด้วยองค์ความรู้ และภูมิปัญญาหลายด้านทั้งการทอ บบ ประคบ ซึ่งภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคก็เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งแต่ละภูมิภาคก็มีลักษณะทางภูมิประเทศที่แตกต่างกันพืชสมุนไพรจึงมีความแตกต่างหลากหลายกันตามพื้นที่ ดังนั้นพืชสมุนไพรไทยมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการรักษาโรคมาแต่ครั้งโบราณ อีกทั้งการใช้สมุนไพรจึงมีวิวัฒนาการและการพัฒนาการองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ที่สมุนไพรไทยจึงไม่ได้ใช้เพียงเพื่อรักษาความเจ็บป่วยเท่านั้นแต่มีคุณค่าต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ (สมภพ ประธานธรรักษ์และคณะ, 2548: 15)

แม้ว่าประเทศไทยได้มีการนำสมุนไพรมาใช้ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อมีการนำการแพทย์แบบตะวันตกเข้ามาใช้เมื่อร้อยปีที่ผ่านแล้ว ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรของไทยก็ได้ถูกละเลยและถูกรองรับไปโดยการรักษาแบบแพทย์แผนใหม่ จนทำให้การใช้ยาสมุนไพรไม่เป็นนิยม ส่งผลให้ความรู้ในเรื่องพืชสมุนไพรไทยไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการสืบทอดต่อไป (เอี่ยม ณ สงคราม, 2548: 15)

เสลดพังพอนตัวเมีย หรือ พญาายอ (*Clinacanthus nutans*) เป็นพืชในวงศ์ Acanthaceae มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนและเขตกึ่งร้อนในแถบเอเชีย ประเทศไทยมักพบขึ้นตามป่าเบญจพรรณหรือปลูกตามบ้านทั่วทุกภาคของประเทศ ใบของพญาายอมีสรรพคุณทางยาในการรักษาโรคทางผิวหนัง แผลไฟไหม้ หรือแผลที่เกิดจากเชื้อไวรัส พบในผู้ป่วยโรคเรื้อรังและงูสวัด ทำให้แผลหายเร็วลดอาการปวดได้ดีและไม่มีผลข้างเคียง ปัจจุบันเสลดพังพอนตัวเมียจึงมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการรักษาโรค ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสารสกัดเสลดพังพอนตัวเมียในทางการแพทย์และเชิงการค้า (สาลินี เชียงชิน, 2564: 64)

จากการสำรวจการรับรู้ และการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ของชาวบ้านในชุมชนอีสาน 3 พื้นที่ จำนวน 186 ครัวเรือน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้จักพืช

สมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 และมีชาวบ้านที่เคยใช้ประโยชน์จากสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์พืชสมุนไพร ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นการอยู่คู่กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมียเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสาน

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2565 จำนวน 276 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มกราคม 2566)

2) กลุ่มตัวอย่าง

นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2565 จำนวน 42 คนได้มาจากการเลือกแบบสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1) ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

2) ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1) ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญา การใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

2.2) ทักษะต่อการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญา การใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

3) เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล คือ แบบทดสอบความรู้ และแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

สร้างเครื่องมือวิจัย

1) แบบสอบถามการศึกษาการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย ส่งตรวจกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้

2) คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพึ่งพอนตัวเมีย โดยมีเนื้อหาทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่

หน่วยการส่งเสริมที่ 1 พฤกษศาสตร์ของปลอดพึ่งพอนตัวเมีย

หน่วยการส่งเสริมที่ 2 สรรพคุณทางยาและการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรปลอดพึ่งพอนตัวเมีย

หน่วยการส่งเสริมที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น

ส่งตรวจกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่าคู่มือมีค่าความเหมาะสม เท่ากับ 3.90 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ได้

3) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญา การใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน มีลักษณะ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง จำนวน 15 ข้อ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ส่งตรวจกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำไปคำนวณตามสูตรหาค่า IOC พบว่าค่า IOC เท่ากับ 0.93

4) แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 15 ข้อ ส่งตรวจกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำไปคำนวณตามสูตรหาค่า IOC พบว่าค่า IOC เท่ากับ 0.97

5) นำแบบทดสอบความรู้และแบบวัดทัศนคติไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิต จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า แบบทดสอบความรู้มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.40 - 0.64 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.879 แบบวัดทัศนคติมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.40 - 0.66 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.883

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย

2) ออกแบบแบบสัมภาษณ์การศึกษาการใช้ประโยชน์จากปลอดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

3) ลงพื้นที่สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน

4) วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้สร้างคู่มือ

5) สังเกตเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม คู่มือแบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ

6) หากคุณภาพเครื่องมือ

ระยะที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดความรู้สมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย

- 1) ทำหนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย
- 2) จัดกิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสดพึ่งพอนตัวเมีย ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่วิจัย
- 3) วัดและประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสดพึ่งพอนตัวเมีย ก่อนการส่งเสริม ระหว่างการส่งเสริม และหลังการส่งเสริม
- 4) วัดและประเมินผลโดยใช้แบบวัดทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากสดพึ่งพอนตัวเมีย ก่อนและหลังส่งเสริม
- 5) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพ เครื่องมือ ได้แก่

2.1) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

2.2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

2.3) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination)

2.4) ค่าความยากง่าย (Difficulty)

2.5) ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)

2.6) ค่าประสิทธิผลของผลลัพธ์ (E_2)

2.7) ค่าดัชนีประสิทธิผล ($E.I$)

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (E_1 / E_2)

3) สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Paired t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์จากสดพึ่งพอนตัวเมีย ของนิสิตชั้นปีที่ 2

พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 ส่วนใหญ่รู้จักพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 ไม่รู้จักจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 และเคยใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 และไม่เคยใช้ประโยชน์จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1

4.2 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน

พบว่า ผลการศึกษาประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสาน สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 93.33 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นร้อยละ 92.53 คู่มือการจัดกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ เกี่ยวกับพืชสมุนไพรสดพึ่งพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสาน มีประสิทธิภาพ

เท่ากับ $93.33/92.53$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่ตั้งไว้ (ดังตารางที่ 1)

หน่วยกิจกรรม	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	15	14.00	0.66	93.33	เป็นไปตามเกณฑ์
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	15	13.88	1.53	92.53	เป็นไปตามเกณฑ์

ประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริม เท่ากับ **93.33/92.53**

ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสาน สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม มีค่าเท่ากับ 0.8955 หมายความว่า นิสิตมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและส่งผลให้นิสิตมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 89.55 (ดังตารางที่2)

ตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลรวมคะแนนทดสอบ ก่อน	ผลรวมคะแนนทดสอบ หลัง	จำนวนนิสิต	คะแนนเต็ม	ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
180	583	42	15	0.8955

4.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมียของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ก่อนการ

ส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 6.16$) และหลังการส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 13.88$) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนการส่งเสริมและหลังการส่งเสริม พบว่านิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตาราง 3)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา ก่อนและหลังการส่งเสริม โดยใช้ Paired t-test (n=42)

รายการ	ก่อนการส่งเสริม		ระดับ ความรู้	หลังการส่งเสริม		ระดับ ความรู้	t	df	p
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.				
ความรู้ (N=15)	6.16	1.18	น้อย	13.88	1.53	มาก	-22.984	41	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.4 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย

พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมื่อก่อนการส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 2.69$) และหลังการ

ส่งเสริมนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริมพบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อก่อนและหลังการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร
เสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน ก่อนและหลังการส่งเสริม
โดยใช้ Paired t-test (n=42)

รายการ	ก่อนการส่งเสริม		ระดับ ทัศนคติ	หลังการส่งเสริม		ระดับ ทัศนคติ	t	df	p
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.				
ทัศนคติ (N=5)	2.69	0.37	ไม่แน่ใจ	4.37	0.41	เห็นด้วย	-19.383	41	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัว เมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรใน ชุมชนอีสาน

การพัฒนาคู่มือการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสานสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.33/92.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.8955 หมายความว่า นิสิตมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมร้อยละ 89.55

5.2 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และ ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เสลดพังพอนตัว เมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรใน ชุมชนอีสาน

1) ผลการศึกษาคำถามก่อนและหลังการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย พบว่า ก่อนการส่งเสริมนิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมียโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 6.16) และหลังการส่งเสริมมีคะแนนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 13.88) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย ของนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชา

สิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ก่อนการส่งเสริมนิสิตมีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{X}$ = 2.69) และหลังการส่งเสริม นิสิตมีทัศนคติอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ = 4.37) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรม ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัว เมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรใน ชุมชนอีสาน

จากผลการศึกษาการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.33/92.53 แสดงให้เห็นว่าคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อบุคลากรมีปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน โดยมีกิจกรรมการส่งเสริมในคู่มือทั้งหมด 3 หน่วยการส่งเสริม ได้แก่ หน่วยการส่งเสริมที่ 1 พฤกษศาสตร์พื้นบ้านและสาระสำคัญทางยาในพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย หน่วยการส่งเสริมที่ 2 สรรพคุณและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย และหน่วยการส่งเสริมที่ 3 การอนุรักษ์พืชสมุนไพรเสลดพังพอนตัวเมีย ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ และมีดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.8955 หมายความว่า นิสิตมีความก้าวหน้าในการส่งเสริมร้อยละ 89.55 แสดงให้เห็น

ว่าคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพืงพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในชุมชนอีสาน มีความเหมาะสมกับนิสิตทำให้เกิดความสนใจและเพื่อให้มีความรู้และทัศนคติ ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดชา ตาละนิก (2564 : 404) ได้กล่าวว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือหรือเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ใ้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติใช้จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและทำให้เกิดความรู้ความสามารถ และทักษะที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอนุชิต เชนจำเนียร (2545 : 22) ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้ใ้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจ และง่ายต่อการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด และทำให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมมาตร ปรุงสุวรรณ (2544 : 76) ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีเนื้อหาสาระสั้น ๆ ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ใช้สามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลรัตน์ วิโย และคณะ (2565: 97-110) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการปลูก ไม้มีค่า: ต้นอินทนิลน้ำโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบสาธิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือการส่งเสริมการปลูกต้นอินทนิลน้ำ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบสาธิต ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเกณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า คู่มือการส่งเสริมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.00/80.83 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการส่งเสริมเท่ากับ 0.9404 แสดงว่านิสิตมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ร้อยละ 94.04 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกวลี แก้วสุข และคณะ (2563: 69-83) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเรียนรู้สภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพชีวิตในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และประสิทธิผลของคู่มือการเรียนรู้สภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพชีวิตในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า คู่มืออบรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.23/80.00 ดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 0.6431 แสดงว่านิสิตมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 64.31 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ปนัดดา ฤทธิ์สำแดง และคณะ (2562 : 41-56) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยการทำฝายต้นน้ำลำธารตามศาสตร์พระราชา มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และประสิทธิผลของคู่มือฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยการทำฝายต้นน้ำลำธารตามศาสตร์พระราชา ผลการศึกษา พบว่า คู่มือฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 88.33/84.79 ส่วนดัชนีประสิทธิผลของคู่มือฝึกอบรม (E.I.) เท่ากับ 0.7142

การที่ปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากคู่มือการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรปลอดพืงพอนตัวเมีย มีการหาคุณภาพเครื่องมือผ่านผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จึงทำให้เครื่องมือมีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เหมาะสมแก่การส่งเสริม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ทำให้ได้เนื้อหาที่ครบถ้วน

6.2 ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ปลอดพืงพอนตัวเมีย

1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ ก่อน และหลังการส่งเสริม พบว่า นิสิตส่วนใหญ่รู้จักปลอดพืงพอนตัวเมียเนื่องจากนิสิตเคยมีประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านสมุนไพร และได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้โดยการใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมสอดคล้องกับแนวคิดของชญาทิศ ปลื้มอุดม (2557: 74) กล่าวว่า ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์รายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ การเรียนรู้ มีความเข้าใจ นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล ซึ่งได้จากศึกษาค้นคว้า สังเกต และจากประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 18) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมข้างต้น ซึ่งผู้เรียนรู้เพียงแต่ จำแนกได้ อาจโดยการฝึก หรือโดยการมองเห็นได้ ยินยอมได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริงทฤษฎี กฎโครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกานติมา ศรีวิเศษ และวรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม (2563: 12-23) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในเขตพื้นที่ป่าดงแห่งของมูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษา (เสลภูมิ) สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านดงหวาย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อ

เปรียบเทียบความรู้ ก่อนและหลังการส่งเสริม ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนเข้าร่วมการส่งเสริม มีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมมากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยศพล พันธุ์เนียม และคณะ (2561:17-26) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในป่าชุมชนบ้านแก้ง ตำบลแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรันดร์ ปิตอนันต์ศรี และสมบัติ อัมระภา (2562: 27-42) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในสวนรุกขชาติท่าสองคอน ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการส่งเสริม ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนเข้าร่วมการส่งเสริมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการส่งเสริมมากกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kannika Sookngam Prayoon Wongchantra and Wutthisak Bunnaen (2021 : 32-48) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาตามศาสตร์พระราชาในการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ตามศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ตาม ศาสตร์พระราชา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thinkamchoet J. and Wongchantra P. (2018: 152-164) ได้ศึกษาค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียนสำหรับเยาวชนในจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และดัชนีประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า คู่มืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาเซียนสำหรับเยาวชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด มีเกณฑ์ประสิทธิภาพ 90.04/83.44 ดัชนีประสิทธิผลของคู่มือมีค่าเท่ากับ 0.6670 ซึ่งหมายความว่าเยาวชนร้อยละ 66.70

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติ พบว่า นิสิต มีทัศนคติต่อการใช้ประโยชน์จาก

เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่ามากขึ้น เนื่องจากผู้เข้าร่วมการส่งเสริมได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้โดยการใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมด้วยเทคนิคการถาม-ตอบ ทำให้ผู้เข้าร่วมการส่งเสริมสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิพนธ์ แจ่มเอี่ยม (2544: 19) กล่าวว่าทัศนคติคือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนอง ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรงแต่เราก็สามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไรเราก็จะทราบทันที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอรกานต์ สุคนธรวิโรจน์ (2560: 6) กล่าวว่า ทัศนคติหมายถึง ความคิด ความรู้สึก หรือ ความเชื่อ และแนวโน้มที่จะแสดงออกมาซึ่งพฤติกรรมของบุคคลนั้น เป็นปฏิกิริยาการตอบโต้โดยการ ประเมินค่าว่าชอบหรือไม่ชอบ และยังเป็นตัวตัดสินใจการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคลอื่น ๆ สิ่งของและสถานการณ์ต่าง ๆ ในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ โดยที่ทัศนคตินี้สามารถเรียนรู้หรือจัดการได้โดยใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมา และทัศนคตินั้นสามารถที่จะรู้หรือถูกตีความได้จากสิ่งที่คนพูดออกมาอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการหรือจากพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติมาพร ศิลป์ประกอบ (2565: 69-80) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิตสตรีหลังคลอดด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ก่อนและหลังการส่งเสริม ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการปลูกพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิตสตรีหลังคลอด หลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภาสรา สุวรรณสิงห์, ไพบุลย์ ลิ้มมณี (2563: 1-14) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในชุมชน สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองคู ตำบลหนองปลิงอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ก่อนและหลังการส่งเสริม ผลการวิจัย พบว่า ก่อนการส่งเสริมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ และหลังการส่งเสริมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับเห็นด้วยเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติก่อนและหลังการส่งเสริม พบว่านักเรียนมี

คะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการส่งเสริมมากกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยศพล พันธุ์เนียม และคณะ (2561:17-26) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคู่มือการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในป่าชุมชนบ้านเก็ง ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phannikar Utthawang (2012: 308) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการพหุปัญญา เพื่อส่งเสริมทัศนคติ และความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หลังการเรียนรู้แบบบูรณาการพหุปัญญา และการเรียนปกติมีทัศนคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suparat Ongon, Prayoon Wongchantra, and Wutthisak Bunnaen. (2021: 42-57) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยการเรียนรู้โดยชุมชนและการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมในการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ วิโย และคณะ. (2565). การส่งเสริมการปลูก ไม้มีค่า: ดันอินทิลน้ำโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบสาธิต. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 5 (1), 97-110.
- กานติมา ศรีวิเศษ และวรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม. (2563). การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรในเขตพื้นที่ป่าดงแห่งของมูลนิธิสิ่งแวดล้อมศึกษา (เสลภูมิ) สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านดงหวาย อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 3 (3), 12-23.
- กิตติมาพร ศิลป์ประกอบ. (2565). การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำรุงโลหิตสตรีหลังคลอดด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 5 (3), 69-80.
- เกวลี แก้วสุข และคณะ. (2563). การเรียนรู้สภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพชีวิตในชุมชน. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 3 (3), 69-83.
- ชญาณิศ ปลื้มอุดม. (2557). ความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา
- เดชา ตาละนิก. (2564). หลักการ แนวคิด ทฤษฎี : เพื่อพัฒนาคู่มือการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองสำหรับบริการ การท่องเที่ยวในชุมชน. *วารสารธรรมวิทย์*, 3 (10). 402-409

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1) สามารถนำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสานเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้สนใจ
- 2) สามารถนำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสานไปเผยแพร่ให้กับชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในชุมชน
- 3) สามารถนำคู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเสลดพังพอนตัวเมีย เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรในชุมชนอีสานไปปรับใช้กับการเรียนการสอนเกี่ยวกับพืชสมุนไพร

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาและพัฒนาพืชสมุนไพร เสลดพังพอนตัวเมีย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการแพทย์แผนปัจจุบัน
- 2) ควรมีการศึกษา การจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่เหมาะสมกับบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น เยาวชน ชาวบ้าน ได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในวิถีประจำวันมากยิ่งขึ้น

- นิรันดร์ ปิโตนันต์ศรี และสมบัติ อัมระภา. (2562). การส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในสวนรุกขชาติทำสองคอน ตำบลทำสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 2 (4), 27-42.
- นิพนธ์ แจ้งเยี่ยม. (2544). การศึกษาบุคลิกภาพแสดงตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง และความภาคภูมิใจใน ตนเองของนักเรียนชั้น มศ.3 ในกรุงเทพมหานครและอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปนัดดา ฤทธิ์สำแดง และคณะ. (2562). การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยการทำฝายต้นน้ำลำธารตามศาสตร์พระราชา. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 2 (2), 41-56.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- พ่อนรงค์ สมหวัง. (25 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. บึงกาฬ
- พ่อไพรบูลย์ กองวงศ์. (25 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. บึงกาฬ.
- พ่อพุทธร อ้นเป้า. (28 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. มหาสารคาม.
- พ่อสมควร หงอกไผ่. (28 กุมภาพันธ์ 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. มหาสารคาม.
- พ่อชาย ปะวะเค. (3 มีนาคม 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. บุรีรัมย์.
- พ่อสุบิน นาคสะเกษ. (3 มีนาคม 2566). สัมภาษณ์โดย. ปรียานุช อุ้นแสง. บุรีรัมย์.
- ยศพล พันธุ์เนียม และคณะ. (2561). การพัฒนาคู่มือการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในป่าชุมชนบ้านเก็ง ตำบลเก็ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 1 (5), 17-26.
- สม มาร์ธ ปรุณ สุวรรณ. (2544). การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สมภพ ประธานธรรักษ์และคณะ. (2548). การแพทย์พื้นบ้านหรือแพทย์แผนไทย. คณะเภสัชศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล
- สาลีณี เชียงชิน. (2564). ข้อมูลทั่วไปของสมุนไพร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อนุชิต เชียงจำเียร. (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เอื้อม ณ สงคราม. (ม.ป.ป.). ตำราสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องสมุนไพรไทยในชุมชนตำบลนาเกตุ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ.
- อรกานต์ สุขนครวิโรจน์. (2560). การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร. ปทุมธานี. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- อาภัสรา สุวรรณสิงห์ และไพบูลย์ ลิ้มมณี. (2563). การส่งเสริมการอนุรักษ์พืชสมุนไพรในชุมชน สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองคู ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการสิ่งแวดล้อมไทย*, 3 (2), 1-14.
- Kannika - Sookngam, Prayoon Wongchantra, Wutthisak Bunnaen. (2021). The Effect of Environmental Education Training Course in Soil, Water and Forest Conservation on the Concept of The King Rama IX of Thailand. *International Journal of Higher Education*, 10(4), 32-48. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v10n4p32>.
- Phannikar Utthawang et al. (2012). The Multiple Intelligences Integrated Learning of Environmental Education to Promote Knowledge, Attitude and Awareness about Environmental Conservation of Chiang Mai Rajabhat University Students. *The social sciences*, (2)7,308-315
- Suparat Ongon Prayoon Wongchantra and Wutthisak Bunnaen. (2021). The Effect of Integrated Instructional Activities of Environmental Education by Using Community - Based Learning and Active Learning. *Journal of Curriculum and Teaching*. 10(2); 42-57.

Thinkamchoet J., and Wongchantra P. (2018). The development of camp on natural resources and environmental conservation in the ASEAN for youths in Roi-et province. *International Journal of Agricultural Technology*, 14(7) 2077-2093. DOI: <https://doi.org/10.5430/wje.v10n4p94>.